

լաք) գյուղը, այժմյան Զերմուկ (Իստիսու) բուժավայրի մոտ, հողերը ոռոգելու համար, իսկ մի փոքր ավելի հարավ, Որոտանի (Քոչքեկի) լեռնանցքով, խճուղին շատ թեթև գալարումներով ելնում՝ իջնում է մի կողմից մյուսը: Այդ է պատճառը, որ Հայոցձորի (Գարալագյաղի) հնում՝ վայոց ձորի գոգհովիտը իր պատմական անցյալով շարունակ կապված է եղել Զանգեզուրի Միսիանի (հին Սղուկի) գաղափ հետ: Քաշաղաղի հարևան Անանուն (Безымянный) գագաթից դեպի հարավ, որտեղից սկսվում է այժմ Հայաստանի և Նախիջևանի միջհանրապետական սահմանագիծը, ձգվում է շղթայի ամենաբարձր հատվածը: Այստեղ են գլխավորապես շարված նրա ամենավեր ելնող գագաթները: Այստեղ երկու կողմերից հարևան տարածությունները ընդհանրապես ավելի և ավելի արագ ցածրանում են, սեռը ավելի սուր և շեշտակի է որոշվում, լանջերը դառնում են խիստ զառիթափ: Այստեղ Սարվարդ (Սալվարդ՝ Աղոթարան) գագաթի հարավով Բիշանաղի (Բիշենաղի) թամբոցով խճուղին բազմաթիվ դժվարին կեոմաններով տանում է Նախիջևանից հին Ճահուկ գավառի Շահապոնս գավառակից՝ Միսիան: Այս լեռնանցքով շատ հին ժամանակներից Նախիջևանի աղը փոխադրվել է Զանգեզուր և ավելի հեռու՝ Ղարաբաղ և Մերձկասպյան տափաստանները: Այս լեռնանցքով տեղի էին ունենում Նախիջևանի խաների հրոսակների ներխուժումները Ղարաբաղի խանությունից գյուղերն ու Զանգեզուրի մեկիքական կալվածքները: Սարվարդից (Սալվարդից) դեպի հարավ սեռը ավելի և ավելի բարձրանում է և փոխվում է սուր և ցից ժայռերի. լանջերը ավելի դժվար ելանելի են դառնում, մանավանդ արևմուտքից: Այդտեղ են բարձրագույն գագաթները՝

Ղազանդաղը—3 858 մ,

Կապուտջուղը (Կապուտջիղը)—3 920 մ,

Յաղուն—3 843 մ և

Կապ սարը (Ղափլանդաղը) կամ Այիշինգիլը—3 305 մ:

Կապուտջուղը (Կապուտջիղը) Արագածից հետո (4 096 մ) Սովետական Հայաստանի երկրորդ հավերժական ձյունով ծածկված լեռն է համարվում: Լեռնաշղթայի դեպի հյուսիս-արևելք նայող գոգավորությունների մեջ ձյունը մնում է երկար ամիսներ, հաճախ մինչև նոր ձյան իջնելը: Բիշանաղից՝ Միսիանի լեռնանցքից (Բիշենաղից) հարավ թամբոցները մատչելի են միայն ամառային ամիսներին Բոլշոբնեի տեղափոխության համար: Քիչ շատ հարմար է Քաշարանի (Կապուտջիղի) լեռնանցքը, որը Կապուտջուղի լեռնագագաթի դռնակի մոտով միացնում է Նախիջևանի ԱՍՍՀ-ի Ագուլիսի և Օրգուբաղի հովիտները Ողջի (Օխչի) գետի հովտի հետ, սակայն այդտեղով անցնող կածանի դժվարությունները հաղթում են միայն թեթև բարձած գրաստների բարավանները, այն էլ տարվա հինգ տաք ամիսներին: Կապ սարից (Ղափլանդաղից) դեպի հարավ լեռնաշղթան հատկապես կոշվում է Ալանգյաղ (Զանգեզուր), բաժանելով Օրգուբաղի շրջանը Մեղրու շրջանից: Սեռը հետզհետե իջնում է և լայնանում, իշխում են կմախք ապառաժներ և հողմահարված բարային մանրուքներ:

Մոտենալով Արաքսին, լեռնաշղթան հանկարծ հատվում է գրեթե ուղղաձիգ փոլքով Սևբարի (Ղարադաղի) լեռնաշղթայի արևմտյան ծայրի դիմաց, տեղ-տեղ այնպես ընդհուպ կախվելով գետի ջրերի գլխին, որ կիրճով առտո երթևեկության համար չի մնում տարածություն և այստեղ մինչև Ալյաթ-Ջուլ-